

Priser fri presse i øst

■ Fritt Ords Pressepriser for 2009, Fri Presse Russland og Fri Presse Øst-Europa, som deles ut i fellesskap med ZEIT-Stiftung i Hamburg, går til fire journalister og til tre aviser. Prisene er på tilsammen 130 000 euro – 1,1 millioner kroner. Prisen er russiske Zoya Svetova og Roman Shleynov, Natiq Gavadi fra Aserbajdsjan og Marianna Grigoryan fra Armenia. Avlsene er Azaliq i Aserbajdsjan, Novy Chas i Hviterussland og Batumlebi i Georgia. Prisene deles ut 3. juni i Det Norske Nobelinstitutt i Oslo.

Grand Prix-rekord!

1 519 000 nordmenn så den norske GP-finalen lørdag. Ikke siden 1993 har tallet vært så høyt.

JOACIM LUND

Hos NRK på Marienlyst sto jubelen i taket da seertallene for lørdagens norske MGP-finale ble kjent. Mer enn halvannen million seere i snitt. Hver tredje nordmann. Og så å si hver eneste TV-seer.

– Det er enormt. Det er nesten alle TV-seerne i landet, egentlig, sier medieforsker Kristian Tolonen i NRK forskning.

Nå kan han konstatere at vi må hele 16 år tilbake for å finne et tilsvarende tall, til den norske finalen 1. mars 1993, den gangen NRK ennå ikke hadde fått konkurranse fra TV2.

– MGP har alltid vært stort, men det er lenge siden det var så stort som dette.

Den kanskje lykkeligste mannen på Marienlyst denne mandagen er Stian Malm, prosjektleder for MGP.

– Det var bare én kanal som gjaldt på lørdag. På det meste hadde vi 1 661 000 seere, og det er vi ikke så rent lite stolte av. Det var en fest, og den festen fortsetter i dag, ler han.

– Ikke tilfeldig. Malm understreker at seertallene ikke har kommet av seg selv, og at det ligger en langsiktig strategi bak det gode resultatet.

– NRK har bygd sten på sten og satset på MGP, ikke minst på det nye systemet med delfinaler. Men vi opplever også at MGP er en større mulighet for artister og låtskrivere enn tidligere, og at eksponeringen her kan sikre dem liv etter MGP-finalen i større grad enn tidligere. Det er en vinn-vinn-situasjon for alle som er involvert, og utrolig gøy å jobbe med.

Medieforsker Tolonen tror heller ikke at årets tall er tilfeldig.

– Morsomt. – Vi så en viss oppgang allerede i fjor, da både delfinalene og selve finalen fikk brukbare tall. Men i år har alle delfinalene hatt mer enn 1 million seere, og den norske finalen bikket altså halvannen million. Det er morsomt.

– Men aller morsomt er det for Alexander Rybak, sier Malm. – Tenk deg det, å kunne reise til Moskva med absolutt hele Norge i ryggen. Det er morsomt, det!

Danske konsertsteder ber om krisepakke

■ Bransjeforeningen for Danmarks konsertsteder ber nå om en økonomisk krisepakke på ti millioner danske kroner fra kulturminister Carina Christensen. Konkurspåkøst truer spillesteder som Stengade 30 Culture Box i København, melder Politiken.dk. Det er særlig spillestedene i de store byene som opplever svikt, fordi danskene går på færre konserter og drikker langt mindre øl enn før.

Serious bøker: *Det frie menneske*. En innføring i Spinozas filosofi (Kagge forlag 1999), *Inn i filosofien*. Arne Næss' ungdomsår (Universitetsforlaget 2002) og *Jeg, Arne Næss. Et tegnet liv* (Kagge forlag 2001).

Uten kildehenvisninger. Sva marga. Følg din vei (Flux forlag 2005)

Degradere hans tenkning til kjend-selv-falor. En time med Næss. Stenersens forlag 2008.

MANGLENDE ANSVAR. Hvordan bør Arne Næss' intellektuelle arv forvaltes? I respekt for hans minne er det nå nødvendig å ta et oppgjør med de siste års manglende redaksjonsansvar for tekster som publiseres i hans navn. Hvor kommer de fra? Fremhever tekstene hans filosofiske prosjekt?

Forlag har gjort Næss til industri

Det siste tiåret har det kommet en jevn strøm av publikasjoner fra Næss. Det ble tre nye bøker i 2008 og om lag like mange de foregående årene. Det er imponerende fra en filosof som rakk å bli nesten 97 år.

Nå var det lenge åpenbart at hans intellektuelle kraft ikke var hva den engang var. Siden vi har delt arbeidsplass har jeg sporadisk, og med sorg, kunnet observere denne utviklingen hos en filosof jeg har hatt stor glede av å debattere med. Hans tilstand burde gjort foreleggere ekstra påpasselige med hensyn til sitt redaksjonsansvar når bøker ble publisert i hans navn. Det er her de har sviktet i sin jakt på profit.

Allsidig filosof. Næss har i sin karriere skrevet for ulike publikum. Fagfilosofene har mest diskutert hans skrifter i semantikk og tolkningslære, studenter har lest hans lærebøker i logikk og filosofihistorie, miljøvernere har beundret hans dypekologi, mens et bredere publikum fant hans livsfilosofiske arbeider mest givende. Slik har hans varierte forfatterskap appellert til helt ulike leseggrupper.

For forlagene som har utgitt Næss' bøker har han vært viktig. For Universitetsforlaget har Næss i årtier vært en økonomisk bærebjelke, og hans fagfilosofi har også gitt dem akademisk tyngde. Her har det vært millioner å tjene både for utgiver og forfatter.

48 bøker. Flere forlag har forsøkt å kopiere den fenomenale salgssuksessen Universitetsforlaget fikk med boken *Livsfilosofi* i 1998. Iføl-

Peder Anker

(42) Vitenskaps-historiker og filosof, jobber ved Universitetet i Oslo.

ge det nasjonale biblioteksystemet BIBSYS har det etter dette kommet ut ikke mindre enn 48 utgivelser, gjennoptrykk og oversettelser av Næss. I økende grad har disse også vært signert av medforfattere eller velvillige samtalepartnere som aktivt har blitt støttet av forlagene ulike redaktører. I tillegg kommer en lang rekke med artikler og intervjuer.

I denne prosessen ble individet Arne Næss gradvis til institusjonen Arne Næss, og til slutt industrien Arne Næss. Dette skjedde mens Næss selv gradvis mistet kontroll over egen dømmekraft. Tilbake sto et team av redaktører og velvillige hjelpere som benyttet seg av den goodwill hans navn har i den norske offentligheten.

Forflatning av Næss. Vårt samfunn har et umettelig behov for det enkle og tilgjengelige. Næss har brukt store deler av sin intellektuelle energi på å demme opp for et slikt kulturelt og materielt forflatende konsumsamfunn. Det er derfor tragisk at det er nettopp kapitalkreftene i forlagene som fikk herje fritt med hans navn og ettermæle. De har ensidig fokusert på å gjøre hans tenkning til allemannseie. Resultatet er at det ikke lenger er hans filosofi, men populariseringen av den, som får sitte i førersetet.

De norske bøkene om og av Næss er kommersielle i den forstand at de forsøker å nå ut til et bredest mulig publikum. Næss er business for forlagene. Det som har kommet ut, har vært av varierende kvalitet. Av de mer seriøse bøkene kan nevnes *Det frie menneske*. En innføring i Spinozas filosofi (Kagge forlag 1999) og *Inn i filosofien*. Arne Næss' ungdomsår (Universitetsforlaget 2002). *Jeg, Arne Næss. Et tegnet liv* (Kagge forlag 2001), som er en fremstilling av

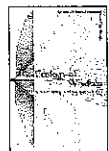
48 nyttigviser, gjenopptrykk og oversettelser av Næss er kommet etter Livsfilosofi. (Universitetsforlaget 1998)

Lavmål. Den lille filosofen. Historien om Arne Næss og tøygrisen Timotei (Kagge forlag 2005 og 2007).

Et sammensurium av sitater. Dyp glede. Med Arne Næss inn i dypekologien. (Flux forlag 2008)

Engelskspråklige foring viser stor respekt for Næss. Som i The Ecology of Wisdom: Writings by Arne Næss

«Det skulle være en selvfølge at når en mann i sin alderdom blir «rar og litt rufsete», så slutter man å sitere ham»

Individet Arne Næss ble gradvis til institusjonen Arne Næss, og til slutt industrien Arne Næss. Dette skjedde mens Næss selv gradvis mistet kontroll over egen dømmekraft. Tilbake sto et team av redaktører og velvillige hjelpere som benyttet seg av den goodwill hans navn har i den norske offentligheten, mener Peder Anker. Her er han ved Sollerudstranda barnehage i Oslo i 2004.

FOTO: FRØDE PEDERSEN

hans filosofi i tegneserieformat, kan være et eksempel på at også popularisering kan fungere.

Av de svakere utgivelsene kan nevnes *Nærkontakt*. Wenche Foss og Arne Næss (Kagge forlag 2004) og *Livsviktig: Arne Næss og dialogen* (Flux forlag 2007). Lavmålet ble kanskje nådd med *Den lille filosofen. Historien om Arne Næss og tøygrisen Timotei* (Kagge forlag 2005 og 2007).

Kontrasten er stor til engelskspråklige forlag som viser stor respekt for hans filosofiske integritet slik som i *The Selected Works of Arne Næss* i ti bind (Springer 2005), og nylig utgitte *The Ecology of Wisdom. Writings by Arne Næss* (Counterpoint 2008). Uluk lese- og forlagskultur må forklare kvalitetsforskjellen, siden de engelskspråklige opplagene (og dermed innjeningsmulighetene) er mindre enn i de norske tilfellene.

«Rar og litt rufsete». De siste årene var det lille Flux forlag som tok ledelsen i den særnorske Næss-industrien. Det startet med sitatboken *Sua margu. Følg din vei* fra 2005, som nå har kommet i nytt opplag. Her kan leseren boltre seg i godt over hundre sider med Næss-sitater. Dessverre er boken uten kildehenvisninger, så en blir sittende igjen og lure på i hvilken kontekst Næss har skrevet eller sagt alt som står i boken. Flere sitater kjente jeg igjen, mens andre tviler jeg på at han har sagt, det må i så fall ha vært i sen alderdom.

Forsiden av *Sua margu* prydes av Dagblad-sitatet «en nattbordsbok å gripe til før du sovner og straks du har våknet.» Den tidligere fagtinge Næss fungerer med andre ord best for et slumrende hode. Ting som rives ut av sin sam-

menheng kan lett få et overfladisk preg. Slik fremstår Næss mer som en skøyen enn en seriøs tenker.

Følge redaksjonen er sitatboken «litt som Arne Næss selv – uten filter, rar og litt rufsete.» Slik var ikke Næss. Og det er ikke slik han bør bli husket. Det skulle være en selvfølge at når en mann i sin alderdom blir «rar og litt rufsete», så slutter man å sitere ham, og å fotografere ham halvnaken i klatreutstyr til bokens forsidebilde. Det er uverdig.

Næss i Flux. I 2007 fulgte Flux forlag opp med *Livsviktig*, som er en samling av opptrykk av intervjuer trykket i bladet Flux rundt årtusenskiftet. Disse bærer preg av å være en siste runde av samtaler før dette ikke lenger var mulig, og den filosofien som kommer ut av det blir tilsvarende banal.

Nå i høst kom Flux ut med *Dyp glede. Med Arne Næss inn i dypekologien*, som er redigert av Næss tidligere medforfatter Per Ingvar Haukeland. Det han har gjort er å lage en collage av miljøfilosofiske tekster klippet ut fra ulike perioder av Næss' forfatterskap og limt sammen igjen etter eget hode. Resultatet er et sammensurium av sitater som Haukeland tidvis har skrevet om «for å tilpasse teksten til ny innledning og struktur.»

Over noen få boksider presenteres leseren først for noe Næss skrev i 2002, fulgt av et avsnitt fra 1972, fulgt av en side fra 1976, som avsluttes med en paragraf fra 2005, alt litt stilistisk redigert for at det hele skal passe sammen. Og slik fortsetter det over om lag tre hundre sider.

Jeg har aldri før sett en mer respektløs omgang med en filosofis forfatterskap. *Dyp glede*

Arne Dekke Eide Næss

Født 27. januar 1912, død 12. januar 2009.

Ble professor ved Universitetet i Oslo i 1939, bare 27 år gammel.

Regnes som grunnleggeren av dypekologien.

Aftenposten fakta

er en nivellering av Næss' komplekse miljøfilosofi slik at den skal passe inn i bokhandelens populære livsstilshyller.

Næss på en time. Stort bedre er det ikke med *En time med Arne Næss* (Stenersen forlag 2008). Antologiens anonyme redaktør har her laget et potpurri av populære tekster slik at leseren skal kunne ta inn over seg Næss' filosofi på en times tid.

Lett skal det være å få tilgang til «en av Norges klokeste menn», som forlaget uttrykker det. Tenk å kunne bli klok på en time! Boken illustrerer hvordan hans beundrere degraderer hans tenkning til kommersiell kjenn-deg-selv følelser.

Hvor er Universitetsforlaget? Universitetsforlaget må gis honnør for å ha styrt unna det siste tiårets banalisering av Næss på tross av at forlaget i løpet av hans livsløp har gitt ut det meste av hans forfatterskap. Andre forlag kopierer i dag fra bøker som tidligere er utgitt på Universitetsforlaget. Om lag halvparten av tekstene i *En time med Arne Næss, Sua margu*, og *Dyp glede* er ren avskrift av slikt materiale.

Jeg er ingen ekspert på opphavsrett, men en skulle tro at både Flux og Stenersens forlag går langt utover hva som er rimelig sitatbruk. Uansett, nå som Arne Næss har gått bort bør Universitetsforlaget ta grep.

En god forlegger må kunne stå opp og forsvare sine forfatters intellektuelle arv og verdighet når de selv ikke lenger er i stand til dette.

PEDER ANKER